

УДК 159.9

Н.А. Буняк докт. психол. наук, проф., Н. В. Осташа

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

N.A. Bunyak, Dr. Prof., N.V. Ostasha

MOTIVATIONAL READINESS OF STUDENTS-PSYCHOLOGISTS TO PROFESSIONAL ACTIVITY

Професійне становлення особистості є традиційно актуальною проблемою у психології. Сучасні державотворчі тенденції, що відбуваються в Україні, ставлять високі вимоги до суб'єктів професійної діяльності, по-новому актуалізуючи дослідницький інтерес до різних аспектів професіоналізації.

Проблема професійної підготовки психологів сьогодні набуває особливої актуальності, адже труднощі сучасної історичної, соціально-економічної ситуації, які пронизують усі галузі життя, проектується на духовно-психологічну сферу кожної окремо взятої людини і формують соціальне замовлення на професію психолога, ставлячи високі вимоги до її фахівців.

Стрімке зростання популярності психології та розширення сфер її застосування визначило ціле поле дослідницьких проблем стосовно професіоналізації психологів, на якому здійснено суттєві наукові здобутки. Серед вітчизняних вчених слід виділити праці С.Д.Максименка, О.Ф.Бондаренка, Г.О.Балла, А.В.Вихруща, С.В.Васильківської, П.П.Горностая, Т.В.Говорун, В.І.Карікаша, В.Г.Панка, Н.І.Пов'якель, Т.Б.Ільїної, Н.В.Чепелевої, Т.С.Яценко та ін. У них висвітлюються питання актуальності особистісного зростання психологів у процесі професійної підготовки, специфіки професійного мислення та комунікативної сфери, умов формування професійно значущих якостей, ролі активних методів навчання та конкретних інтерактивних методик у цьому процесі, вплив виховного чинника на становлення особистості майбутнього психолога, обґрунтовуються конкретні програми їх професійної підготовки у ВНЗ, особливості підготовки до різних аспектів професійної діяльності та ін.

Складність роботи психолога полягає у необхідності постійного тісного душевного контакту з людиною, глибокого пізнання її особистості, поваги до її індивідуальності. Це потребує, з одного боку, творчого підходу до праці, а з іншого - точності професійного впливу, яка є запорукою його ефективності.

Такий підхід висуває особливі вимоги не лише щодо якості засвоєння знань, умінь, навичок, а й до особистісного розвитку психолога, його когнітивних, емоційно-вольових та комунікативних якостей, а також його ціннісної сфери, адже психолог, виконуючи свої професійні обов'язки, значною мірою транслює ціннісні пріоритети, носієм яких він є. Вочевидь, що його ціннісна орієнтованість в ідеалі мала б відповідати гуманістичним духовним цінностям, які є основоположними засадами праці психолога. У такому контексті й сама праця психолога з усією її глибинністю і складністю мусить бути великою цінністю для фахівця, прагнути до якої він має на внутрішньому, ціннісно-мотиваційному рівні, що створить можливості для повноцінної професійної самореалізації особистості.

Слід зауважити, що дослідження професіоналізації особистості сьогодні набуває нових акцентів, які зміщуються від вивчення окремих її сторін до досягнення професійної самореалізації як невід'ємного аспекту цілісної життєтворчості

особистості, сфери реалізації смислу її життя. Вихідні положення такого підходу до вивчення професійної самореалізації представлені науковими доробками К.О.Абульханової-Славської, О.С.Анісімова, О.О.Бодальова, О.О.Деркача, В.Г.Зазикіна, Є.А.Клімова, Л.Н.Анциферової, Є.І.Головахи, Л.Е.Орбан-Лембрик та ін. На сьогодні вони конкретизовані експериментальними дослідженнями взаємозв'язку смисложиттєвої проблематики та професійної самореалізації особистості, здійсненими російськими вченими Д.Н.Завалішиною, В.Е.Чудновським, А.Р.Фонарьовим, Л.А.Джалагонією, Т.В.Максимовою, Є.А.Максимовою, Д.Б.Богоявленською та ін., однак, вони не торкаються професії психолога. Дотичними до цієї проблематики є дослідження ціннісно-сміслових та мотиваційних аспектів професіоналізації фахівців психології, здійснені вітчизняними вченими, зокрема Н.В.Чепелевою, Н.І.Пов'якель, Ж.П.Вірною, І.М.Попович, Л.М.Урупю, Т.А.Кадиковою та ін., у працях яких висвітлюються проблеми мотивації вибору професії психолога, мотиваційно-сміслові регуляції професійного становлення та професійної діяльності її фахівців.

Однак, ціннісно-сміслові ставлення до професії, професійні цінності, цілі, місце професійної самореалізації у цілісній смисложиттєвій проблематиці психологів, а відтак і проекція цих аспектів на мотивацію професійної діяльності, професійного становлення, формування мотиваційної готовності до майбутньої діяльності, вивчені недостатньо. У цьому колі проблем особливо актуальною є проблема мотиваційної готовності психологів до професійної діяльності як важливої передумови ефективності їх праці. Слід зауважити, що у вітчизняній та зарубіжній науці запропоновані загальні концепції психологічної готовності до професійної діяльності (М.І.Дяченко, Л.А.Кандибович, В.О.Моляко, М.Л.Смультсон, Н.Д.Левітов), а також розроблено моделі психологічної готовності фахівців конкретних професій, переважно педагогічних (С.С.Салаватова, Є.П.Корабліна, П.П.Горностай, М.Д.Белей, А.П.Авдєєва, А.Ф.Лисенко, І.В.Платонов, К.М.Дурай-Новакова, Г.С.Грибенюк та ін.), у яких висвітлюються загальні структурно-функціональні особливості психологічної готовності до діяльності, розкривається специфіка готовності до окремих професій, розглядаються проблеми формування готовності до виконання професійних обов'язків майбутнім фахівцем.

Такий цілісний підхід дає можливість проаналізувати взаємозв'язки мотиваційної готовності з іншими аспектами психологічної готовності до професійної діяльності, однак при врахуванні цілісної структури останньої мотиваційний компонент розглядається досить побіжно, що виливається у недостатньо чітке висвітлення його сутності перш за все на теоретичному рівні. У цьому контексті постає особливо актуальним самостійне дослідження мотиваційної готовності фахівців психології з урахуванням специфіки самої професії, адже зміст, розвиненість мотиваційної сфери особистості психолога можуть визначати як конструктивний, так і деструктивний характер його майбутньої професійної діяльності, позначатися на успішності оволодіння фахом на етапі професійної підготовки у вищому навчальному закладі (ВНЗ). Значущість та недостатня розробленість теоретичних і прикладних аспектів цієї проблеми зумовили вибір теми даного дослідження.